

ТОРГІВЛЯ ДІТЬМИ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Анотація. У тезах досліджено проблему існування клінік, що під прикриттям надання послуг в сфері допоміжних репродуктивних технологій організовують продаж українських дітей. Досліджено основні причини існування цього явища в Україні, запропоновано можливі шляхи вирішення проблеми.

Ключові слова: торгівля дітьми, сурогатне материнство, допоміжні репродуктивні технології.

Аннотація. В тезисах исследована проблема существования клиник, которые под прикрытием предоставления услуг в сфере вспомогательных репродуктивных технологий

організують продаж українських дітей. Исследованы основные причины существования этого явления в Украине, предложены возможные пути решения проблемы.

Ключевые слова: торгівля дітьми, сурогатне материнство, допомогательные репродуктивні технології.

Summary. The thesis examines the problem of the existence of clinics, which, under cover of providing services in the field of assisted reproductive technologies, organize the trafficking of ukrainian children. The main reasons of the existence of this phenomenon in Ukraine are investigated. Possible ways to solve the problem are proposed.

Keywords : trafficking in children, surrogacy, assisted reproductive technologies.

Актуальність обраної теми обумовлена неоднозначним ставленням держави і суспільства до проблеми сурогатного материнства, а також підвищеним ступенем складності викриття злочинної діяльності в сфері сурогатного материнства компетентними органами. Слід відзначити невисоку ефективність взаємодії нашої держави з міжнародними інституціями, що займаються протидією торгівлі людьми. Неповіформованість суспільства про її масштаби та наслідки обумовлюють необхідність дослідження цієї проблеми.

Сучасні підходи, що полкикані регулювати соціальні зв'язки в сфері сурогатного материнства можна поділити на декілька режимів:

1. Альтрустичний режим, за яким сурогатне материнство дозволяється державою, але сурогатна матір отримує компенсацію витрат лише на медичне обслуговування та інші витрати, пов'язані з вагітністю. Майбутні батьки, що укладають договір із сурогатною матір'ю, не мають права сплачувати за послугу щодо виношування та народження дитини. Цей підхід має на меті уникнути перетворення на товар як сурогатної матері, так і дитини (що часто вважається продажем дітей). Альтрустичний режим прийнятий в таких країнах: Австралія, Канада, Великобританія, Нідерланди, Бельгія;

2. Дозвільний режим, за яким країни дозволяють сурогатне материнство на законодавчому рівні, з певним регулюванням деяких аспектів. Приклади країн: Грузія, Російська Федерація, Україна. Однак при цьому існують деякі варіації правового режиму. Наприклад, в Ізраїлі сурогатне материнство контролюється державою, тобто на кожен крок потрібно отримати дозвіл. У Південній Африці контракт із сурогатною матір'ю повинен бути підтверджений судом;

3. Заборонний режим, за яким укладання договорів про сурогатне материнство не дозволяється. Країни, які вирішили прийняти такий режим, керувалися морально-етичними принципами, такими як уникнення перетворення дітей на товар та експлуатації сурогатних матерів, а також з метою захисту їхніх інтересів. Прикладами таких країн є Франція, Швеція, Угорщина, Німеччина, Ісландія, Італія, Японія, Швейцарія, Пакистан, Саудівська Аравія, Сербія [1].

Україна входить до категорії держав, де сурогатне материнство дозволено на законодавчому рівні, зокрема, деякі необхідні умови для застосування сурогатного материнства містяться в Наказі Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні» від 9 вересня 2013 р. № 787 (далі – Наказ) [2]. Проте, на сьогоднішній день адаптація суспільства до розвитку медицини в сфері репродуктивних технологій ще не відбулася в повному обсязі, тому правове забезпечення сурогатного материнства є недосконалим інститутом і потребує належного врегулювання.

Необхідними умовами для проведення сурогатного материнства відповідно до Наказу є:

- наявність медичних показань до сурогатного материнства;
- наявність документів, необхідних для проведення сурогатного материнства;
- подружжя (або один з майбутніх батьків), в інтересах якого здійснюється сурогатне материнство, повинно (повинен) мати генетичний зв'язок з дитиною. Сурогатна мати не повинна мати безпосереднього генетичного зв'язку з дитиною [2].

У березні 2018 року спеціальний доповідач ООН з питань торгівлі дітьми та сексуальної експлуатації дітей Мод де Бур-Букуїккіо закликала терміново вжити заходів для захисту прав дітей, народжених сурогатними матерями. За її словами, поширення такої послуги в умовах відсутності міжнародно-правових норм щодо її регулювання загрожує тим, що діти можуть перетворитися на товар, що, зокрема, і відбувається в Україні.

Ще декілька років тому центром сурогатного материнства була Індія, вона приваблювала туристів дозвільним законодавством, якісними та доволі дешевими послугами сурогатного материнства. Нещодавно, у зв'язку з заборонаю жінкам в Індії народжувати дітей іноземним парам, бездітні пари почали приїжджати в Україну для отримання послуг сурогатної матері. У зв'язку з цим, нині правоохоронці стикнулися з проблемою протиправного використання для сурогатного материнства жінок із малозабезпечених сімей та вивезення українських дітей за кордон. Основними факторами, які впливають на рішення жінок стати сурогатною матір'ю, є бідність, безробіття та потреба в забезпеченні освіти дітям. У багатьох випадках на жінок тиснуть чоловіки задля отримання можливості купівлі будинку, гаражу або організації сімейного бізнесу, на заробіти таким чином гроші. Багато іноземних спеціалістів стверджують, що за останній рік попит на український ринок виріс на 1000% [3].

Як стверджує Б.М. Головін, на території України розгорнули діяльність міжнародні клініки з надання репродуктивних послуг, які під прикриттям надання легальних послуг з проведення допоміжних репродуктивних технологій фактично організували продаж українських немовлят [4, с. 24].

Під виглядом надання послуг із проведення допоміжних репродуктивних технологій методом сурогатного материнства зловмисники з 2011 року записували іноземних громадян батьками народжених в Україні дітей, хоча насправді такі іноземці, усупереч українському законодавству, жодного генетичного зв'язку з новонародженими немовлятами не мали та вивозили немовлят за кордон. На сьогодні правоохоронні органи встановили особи кількох сотень сурогатних матерів, які користувалися послугами викритих клінік. Встановлено було також осіб власників клінік та осіб, які вербували сурогатних матерів, вели облік, конвертацію та легалізацію коштів, отриманих від злочинної діяльності, а також виплату «зарплатні», займалися супроводженням та розселенням іноземців, проводили рекламу клінік. Також, з метою виявлення всіх випадків продажу українських дітей за кордон, на сьогодні правоохоронними органами відправлено запити до 16 країн. Подібні ситуації стали можливими, бо в Україні немає жодного достатнього контролю і регламентації цієї сфери. Найбільша прогалина в регулюванні цієї сфери полягає в тому, що довідку про генетичну спорідненість замість ДНК-тесту видає сама клініка, а саме вони визначають, чи є зв'язок дитини і батьків чи такого зв'язку немає. Тобто це вирішує сама клініка, а не компетентна установа.

Таким чином, саме тому, на нашу думку, основною причиною наявності незаконного ринку по торгівлі дітьми на території нашої держави все таки виступає відсутність належного регламентування процедури надання послуг сурогатного материнства в національному законодавстві. Законодавство України в сфері регламентації сурогатного материнства потребує значного доповнення, яке дозволило б усунути існуючі прогалини та колізії в правовому регулюванні допоміжних репродуктивних технологій та зменшити рівень злочинності в цій сфері. На індивідуальному рівні доцільним є корегуючий вплив на поведінку груп ризику, особливо членів багатодітних родин та малозабезпечених сімей, одиноких матерів, безробітних жінок працездатного віку [5, с. 211].

Список використаних джерел:

1. Brashovyanu A. International experience in legislative regulation of the use of reproductive

technologies (including surrogate motherhood) [Mizhnarodnyi dosvid akonodavchoho rehuliuвання pytannia vykorystannia reproduktyvnykh tekhnolohii (vkluchaiuchy surohatne materynstvo)]. – 2013.– С. 12 – 18.

2. Звіт Гаазької Конференції з приватного міжнародного права «Питання приватного міжнародного права стосовно статусу дітей, включаючи питання, пов'язані з міжнародними договорами про сурогатне материнство» <http://www.hcch.net/upload/wop/genaff2011pd11e.pdf>, Міжнародна торгівля та допоміжні репродуктивні технології, регуляторні проблеми у сурогатному материнстві — Нельсон — 2013 рік — журнал Законодавства, медицини та етики — он-лайн бібліотека Вайлі <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jlme.12016/abstract>

3. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні» від 9 вересня 2013 р. № 787 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13>.

4. Головкін Б.М. Торгівля органами людини: українські реалії // Журнал східноєвропейського права. – 2016. – № 27. – С. 21-26.

5. Сметаніна Н. В. Кримінологічна характеристика злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми в умовах гібридної війни / Н. В. Сметаніна, Є. С. Манагарова // Часопис Київського університету права. – 2018. – № 1. – С. 209–212.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, асист. Н. В. Сметаніна

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Матеріали XVIII студентської наукової конференції
з кримінології

(м. Харків, 28 листопада 2018 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2018

УДК 343.9:328.185(477)

А43

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін (*голова*);
канд. юрид. наук, доц. К. А. Автухов (*відповідальний секретар*);
д-р юрид. наук, проф. О. Ю. Шостко;
канд. юрид. наук, доц. М. Ю. Валуйська;
канд. юрид. наук, доц. С. Ю. Лукашевич;
канд. юрид. наук, доц. М. В. Романов;
канд. юрид. наук, доц. В. В. Пивоваров;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Таволжанський;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова;
канд. юрид. наук О. В. Гальцова;
канд. юрид. наук М. О. Маршуба;
канд. юрид. наук О. В. Новіков;
канд. юрид. наук К. Д. Кулик;
канд. юрид. наук М. Ю. Кутепов;
канд. юрид. наук Н. В. Сметаніна;
зав. лабораторією Ю. Г. Бойко

А43 **Актуальні проблеми протидії злочинності : матеріали XVIII студ.**
наук. конф. з кримінології (м. Харків, 28 листоп. 2018 р.) / за заг. ред.
А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. – Харків : Право, 2018. – 196 с.

ISBN 978-966-937-540-7

ISBN 978-966-937-540-7

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2018
© Оформлення. Видавництво «Право», 2018